

знання, викладаючи поетику, риторику, філософію, а потім ставши ректором Києво-Могилянської Академії.

Великою заслугою Л.Барановича було те, що у цей важкий для українського народу період польсько-шляхетської та турецько-татарської агресії він постійно втручався в політичне життя, відстоював мир, боровся проти чвар і суперечок.

У другій половині XVIII ст. Л.Баранович стає в центрі літературного життя України. За свою невтомну громадську діяльність він користувався великою повагою в культурно-освітніх колах. Важко назвати в давній українській літературі іншого поета-мецената, хто б так по-батьківськи опікався початкуючими талантами, підказував їм теми, сприяв творчості. Пізніше його назвали: "Бескорыстный аматер литературы и поощритель талантов."

Лазар Баранович був великим патріотом, громадсько-політичним діячем, визначним письменником, невтомним просвітителем і видавцем.

З-поміж українських діячів науки і культури, які прославили Києво-Могилянську Академію, помітне місце зайняв видатний письменник, вчений і мандрівник Василь Григорович - Барський (перша половина XVIII ст.). Він був талановитим вихованцем академії. Навчання в Києво-Могилянській Академії заклало основи гуманістично-просвітительського світогляду В.Григоровича - Барського, скерувало його творчі пошуки в подальшій діяльності. Дорожні записки і півтори сотні малюнків В.Григоровича-Барського протягом другої половини XVIII-XIX ст. витримали сім видань, що свідчить про їх надзвичайну популярність.

Вивчення світоглядних засад і діяльності вихованців Києво-Могилянської академії з усією яскравістю підтверджує, що академія від часу її заснування і до середини XVIII ст. підтримувала кращі традиції європейської вищої освіти, була важливим центром генерування й поширення гуманістично-просвітительських ідей у слов'янському регіоні, ідеологічним осередком на східнослов'янських землях, провідним центром українського літературного життя.

Норд Г.А.,
аспірантка УДМТУ

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЇЇ ДЛЯ ЗМІШАНОГО ФІНАНСУВАННЯ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ФІЛІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ "КИЄВО- МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ"

Кожна з країн світу проходила через кризові стани і періоди стабільності. Відповідно до цього еволюціонували їх освітні системи як системи, що задовольняють необхідність в нових кадрах на кожному етапі.

Для того, щоб повно розкрити систему освіти, виявити її недоліки в нашій державі, необхідно розглянути, як відбувається процес освіти в розвинутих країнах. Для цього проаналізуємо діяльність вищих навчальних закладів та джерела їх фінансування в Європейській Раді.

Немає в світі країн з однаковою системою вищої освіти. Вища школа (організація, структура, управління, ступені тощо) віддзеркалює культуру,

традиції народу країни, історію її розвитку, буття, економіку, суспільну свідомість. Історичний період, умови становлення країни (Бельгія, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Канада, США, Ізраїль) або зміна суспільного ладу революційним шляхом (Франція, Іспанія, Туреччина тощо) суттєво визначили побудову вищої школи за принципом спадкоємності, наслідування та реформування: традиції - у Великобританії; виняткові цінності суспільства - в США, Японії; революції - у Франції, Туреччині тощо. Отже, кожна запозичена ідея повинна бути трансформована до нашого суспільства і тільки потім впроваджена.

В країнах Європи головну роль в вищій освіті відіграють університети та прирівняні до них вузи. В більшості країн вони незалежні, адже держава майже на 100% їх фінансує (дані з рівня витрат наведені в таблиці 1) та контролює. Винятком є місцеве підпорядкування університетів у Канаді, Австрії, Австралії, США, Японії, змішане - в ФРН. Як правило, у місцевому підпорядкуванні перебувають вищі школи неуніверситетського типу. Контроль здійснює, як правило, міністерство освіти. Воно затверджує навчальні плани, регулює кількість студентів, розподіляє бюджетні фонди, встановлює категорії дипломів та здійснює загальне керівництво. Поряд з державними закладами діють приватні, церковні і змішані університети та коледжі.

Таблиця 1. Витрати на освіту в % від ВВП у 1995 році

Країна	Витрати	Країна	Витрати
Австрія	5,7	Італія	3,1
Бельгія	5,0	Люксембург	4,5
Англія	4,9	Нідерланди	6,3
Данія	7,5	Португалія	5,1
Німеччина	4,1	Фінляндія	7,1
Греція	3,1	Франція	5,8
Іспанія	4,2	Швеція	7,1
Ірландія	6,0		

Чітко визначається базова вища освіта (4 роки навчання) з подальшим отриманням професійної кваліфікації або за результатами практичної діяльності та складання додаткових іспитів і характеристикою з місця роботи, або за подальшим, як правило, післядипломним навчанням, яке продовжують 15-27% студентів з базовою вищою освітою.

Рада країн Європи приділяє багато уваги питанням загальноєвропейської освіти, бо подальше просування інтеграції неможливо без відповідних спеціалістів, які володіють порівняльними знаннями по економіці, праву, суспільному устрою. В Європі є дві установи постуніверситетської освіти, які дають такі знання. Європейський коледж у Брюзі заснований у 1949 р. Річне навчання орієнтоване на проблеми європейської інтеграції - європейська економіка, право, управління. Склавши не менше 9 іспитів, студенти отримують диплом, а захистивши дисертацію - ступінь магістра. Європейський інститут у Флоренції був створений у 1972 р. з метою "сприяти розвитку культурної та наукової спадщини в її єдності та різноманітності". Для України такий досвід може бути дуже корисним, і в національній системі

освіти повинні бути якщо не окремі вузи, то хоча б факультети або дисципліни з вивчення порівняльної економіки та права по країнах Європи та СНД, тому що наша країна планує увійти до складу цих співдружностей. В НаУКМА та її філіях вже зараз потрібно вводити в навчальні плани додаткові дисципліни та роботи відповідні акценти при викладанні базових курсів з тим, щоб студенти мали найвищий у державі рівень освіти та сприяли відродженню України.

Що стосується стипендії для студентів, то в деяких країнах, наприклад, в Данії, вона досить велика, і сплачується всім студентам, незалежно від матеріального стану батьків, але є і такі держави, в яких вона зовсім не сплачується чи невелика, наприклад, в Німеччині всі студенти вимушені підробляти і нестача грошей все частіше становить перешкоду до навчання. Незважаючи на всі негаразди, більшість молоді вчиться. Для найбільш талановитих студентів університети призначають особисті стипендії. Крім університетських стипендій та грошей батьків, існує ще один спосіб отримати кошти на період навчання - це гранти, які надають різноманітні фонди і фірми, та безпроцентні кредити банків, які можна погасити після отримання роботи протягом тривалого часу.

Освітня система України сьогодні справедливо критикується як така, що неадекватно вирішує проблеми підготовки кадрів у кризовий період. З одного боку, є значна нестача коштів для підготовки спеціалістів з актуальних спеціальностей - політичних наук та дипломатії, бізнесу, лінгвістики, права тощо, а з другого боку - кожний рік випускаються тисячі спеціалістів з традиційних технічних, теоретичних спеціальностей, які не знаходять собі застосування, що призводить до багатьох людських трагедій.

НаУКМА вирішує це складне питання за допомогою використання різних джерел фінансування. Це бюджетні кошти, плата за додаткові навчальні послуги (додаткові години іноземної мови, комп'ютерні години і т. ін.), плата за навчання по контрактах, прибутки від власної діяльності, спонсорські внески. В 1996 р. кризовий стан економіки не дозволив багатьом вузам своєчасно робити виплати співробітникам та студентам, вести нормальний навчальний та науково-дослідний процес. Але Миколаївська філія НаУКМА в умовах певної відсутності бюджету не тільки своєчасно розраховується з працівниками, а й закуповує нову сучасну техніку, меблі, відкриває нові сучасні спеціальності. Все це потребує багато коштів. Основні надходження складають внески спонсорів, які за допомогою спеціально створеної системи мають змогу не тільки зробити внесок, а й пасивно спостерігати за його використанням й безпосередньо керувати діяльністю академії у складі Наглядової ради. Така система імпонує керівникам підприємств і вони більш охоче допомагають становленню академії.

Друга суттєва стаття прибутку - власна діяльність. На цей час - це курси з підготовки до вступу в академію. Планується також відкриття власної друкарні.

Плата за додаткові навчальні послуги, яка становить 200 ам. дол. на рік з кожного студента, посідає третє місце. За її рахунок покриваються витрати на додаткові години іноземної мови та робота студентів на комп'ютері, яка не передбачена державною системою освіти в навчальних планах.

Все це дає змогу зробити висновок про більш життєву систему фінансування, яка використовується в НаУКМА в порівнянні з традиційним

фінансуванням. У комплексній системі використані кращі набутки європейської та вітчизняної освіти.

Не ставлячи перед собою завдання створення програми комплексної реорганізації освіти і ґрунтуючись на вивченні систем освіти в різних країнах світу, спробуємо запропонувати деякі проекти, які вже сьогодні можуть значно поліпшити ситуацію.

1. Втілення світових досягнень науки, техніки в Україні.

Якщо ще десять років тому Україна займала авангардні позиції в деяких новітніх галузях, то опинившись у стані кризи, вона їх втратила, або втратить найближчим часом. Тисячі українських спеціалістів знайшли собі постійну або періодичну роботу в країнах Західної Європи та Америки. Свого часу в умовах кризи подібна ситуація була використана для покращення стану власної науки та господарства в таких країнах, як Італія, Німеччина, Японія, Індія, Китай та ін. Пройшовши своєрідне «стажування», спеціалісти повертались на батьківщину, відроджуючи своїми знаннями депресовані галузі. Цей потенціал в Україні сьогодні не використовується зовсім. Але цілком реальним є заклад, у якому б читалися лекції з провідних галузей спеціалістами, що працювали по контракту за кордоном. Організаційно його можна було б створити на базі Києво-Могилянської Академії та її філій.

2. Вдосконалення системи перекваліфікації і створення можливостей отримання новітніх спеціальностей.

У країнах з ринковою економікою - США, Канаді, країнах Західної Європи - де існує конкурсна контрактна система найму на роботу, досить часто доводиться змінювати спеціальність. Так, в США спеціальність змінюється в середньому 4 рази протягом життя людини. Відповідно до цього існує велика кількість навчальних закладів, які вирішують проблему перекваліфікації. Цей досвід ми можемо запозичити, також створивши вже сьогодні широку мережу різноманітних освітніх закладів. Але ця широка мережа гуртків, лекторіїв, шкіл (аж до вищих) має чутливо відстежувати потреби господарства України, що перебудовуються. Випускники повинні отримувати сертифікати, що дають право працювати за новою спеціальністю. Така чутлива, гнучка система може бути створена як на базі існуючих закладів, так і включати в себе нові, приватні. Для реалізації цієї програми ми вже сьогодні маємо достатню кількість викладачів, які хотіли б підвищити зарплату, змінивши роботу або працюючи за сумісництвом. У той же час це стимулювало б до підвищення власної кваліфікації тих викладачів (на жаль, багатьох на сьогоднішній день), що мають низький рівень.

3. Психологія населення у ставленні до освіти.

Відповідно до потреб сьогодення необхідно було б змінювати психологію населення через засоби масової інформації. На зміну традиційній формулі життя «школа - армія - інститут - робота до пенсії» краще ввести «навчання - робота, навчання - робота, навчання - робота» і т. ін. Бабуся, що в свої 70 років закінчує третій університет (як це часто буває, скажімо, в США), не повинна викликати здивування ні в кого і повинна бути такою ж рівноправною студенткою, як і двадцятирічні дівчатка.

4. Вивчення порівняльної економіки та права по країнах СНД та Європи.

Зрозуміло, що це можливо лише за умови ліквідації старих суперечностей та недоліків, таких, як «вхід тільки для своїх», «телефонне право»,

спадковість посад, завеликі бюрократичні апарати, що безрезультатно поглинають кошти тощо. Останні потрібні в кожній країні, але лише їх відповідність очікуваному від їх роботи результату робить їх існування доцільним для держави, а саму державу життєздатною.

Бойченко В.П.,
викладач МФ НаУКМА

ОБ'ЄДНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕТРА МОГИЛИ ЯК ЗАПОВІТ СУЧАСНИКАМ

За більш ніж трьохсотлітнє панування в Україні російської імперської ідеології у наших знаннях рідної історії продумано й цілеспрямовано витворено неймовірні провали. Внаслідок цього більшість із нас не має в уяві цілісної картини історичного буття українського народу. І пов'язання в нашу пам'ять великих постатей минулого поступово заповнює ті прогалини.

Однією з таких постатей є Петро Могила - великий політичний, релігійний та освітній діяч України, митрополит Київський та Галицький, патріотична діяльність якого, як тепер розуміємо, багато в чому підготувала високу духовну міць української національно-визвольної війни під стягом Богдана Хмельницького.

Постать і діяльність митрополита Могилы надзвичайно актуальна і повчальна й сьогодні, коли знову, не менш гостро, постала віковична проблема об'єднання кількох церков України в єдину Українську національну церкву - духовну основу Української держави.

Завоювання Константинополя турками в 1453 р. і падіння православної Візантії спричинили натиск католицької Польщі на Україну і занепад Київської митрополії - константинопольські патріархи не могли впливати на ситуації і полишили Україну без підтримки.

Ще більше послабив православ'я розкол, влаштований Москвою, яка оголосила свою митрополію, офіційно закріпивши її в 1458 р, і спрямувала проти України свої дії на власне розширення. В таких умовах виникла вимушена акція - Берестейська унія 1596 р. Щоб зберегти український народ і його церкву від поглинання сусідніми агресивними державами, щоб зберегти нашу національну самобутність і рідну мову, частина церковних ієрархій пішла на це. Друга частина лишилась в православ'ї, підтримана запорозькими козаками та частиною міщан і селян.

Серед православного духовенства розкол викликав занепад духу, моральності і віри. Відчувався брак освіченості. Отже, уже тоді Україна, не спромігшись в критичний момент претензій, пред'явлених на вплив у ній одночасно Сходом і Заходом, чітко й всенародно визначитися в своїй європейськості і зберегти релігійну, а, отже, й всенародну єдність, стала на шлях церковного розколу, який триває досьогодні і є однією з найгостріших наших проблем.

Найсвітліші голови в нашій історії замислювалися над цією проблемою, а митрополит Петро Могила був серед тих, які починали діяти: творити в Україні єдиний спільний для обох церков і для всіх християн України Київський патріархат.